

POSTANOWIENIE

Dnia 21 marca 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, w II Wydziale Karnym w składzie:

Przewodniczący	:SSA Jacek Dunikowski
Sędziowie	:SSA Andrzej Czapka SSA Leszek Kulik (spr.)
Protokolant	: Anna Tkaczyk

przy udziale Prokuratora Prokuratury Apelacyjnej w Białymstoku – Janusza Kordulskiego

po rozpoznaniu w sprawie G. K. i W. K.

oskarżonych z art. 286 § 1 k.k. w zb. z art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.

zażalenia wniesionego przez pełnomocnika oskarżyciela subsydiarnego T. B.

na postanowienie Sądu Okręgowego w Suwałkach

z dnia 30 grudnia 2013 r., sygn. akt II K 66/13

w przedmiocie umorzenia postępowania

na podstawie art. 437 § 1 k.p.k.

postanawia:

- 1. Utrzymać w mocy zaskarżone postanowienie.***
- 2. Zasądzić od oskarżyciela subsydiarnego T. B. na rzecz oskarżonego W. K. kwotę 600 (sześćset) zł. tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za postępowanie odwoławcze.***
- 3. Kosztami postępowania odwoławczego obciążyć oskarżyciela subsydiarnego.***

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Suwałkach postanowieniem z dnia 30 grudnia 2013 r. na podstawie art. 339 § 3 pkt. 2 k.p.k. w zw. z art. 55 § 1 k.p.k. umorzył postępowanie przeciwko G. i W. K. z powodu oczywistego braku faktycznych podstaw oskarżenia.

Powyższe orzeczenie zaskarżył pełnomocnik oskarżyciela subsydiarnego T. B. zarzucając :

- obrazę przepisów postępowania mającą wpływ na treść rozstrzygnięcia, a mianowicie art. 339 § 3 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 7 k.p.k. poprzez wydanie – bez przeprowadzenia rozprawy połączonej z gruntownym zbadaniem i

wieloaspektową krytyczną oceną materiału dowodowego – postanowienia o umorzenie postępowania z powodu oczywistego braku faktycznych podstaw oskarżenia w oparciu o niekompletny materiał dowodowy, w wyniku przeprowadzenia niedopuszczalnej poza rozprawą merytorycznej oceny dowodów dokonanych w sposób dowolny i wybiórczy, uwzględniając jedynie dowody przemawiające na korzyść oskarżonych, a pomijając dowody wskazujące na sprawstwo oskarżonych w szczególności pomijając zeznania świadków oraz wnioski dowodowe, co skutkowało rażącym naruszeniem zasad kontradiktoryjności i bezpośredniości oraz pozbawianiem stron możliwości dowodzenia ich racji;

2. naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na treść zaskarżonego postanowienia, to jest art. 167 k.p.k., art. 2 § 1 i 3 k.p.k., art. 4 k.p.k., art. 7 k.p.k. i art. 9 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 92 k.p.k. poprzez dokonanie w sposób wybiórczy i niepełny oceny materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie oraz odstąpienie od przeprowadzenia wszystkich wnioskowanych dowodów, co doprowadziło do błędu w ustaleniach faktycznych i przyjęcia, że w przedmiotowej sprawie brak jest faktycznych podstaw aktu oskarżenia podczas, gdy analiza pełnego zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego prowadzi do wniosku, iż oskarżeni mogli dopuścić się zarzucanego im czynu;

3. obrazę przepisów postępowania mającą wpływ na treść orzeczenia, a mianowicie art. 170 § 1 – 4 k.p.k. poprzez nierozpoznanie wniosków dowodowych pokrzywdzonego zawartych w subsydiarnym akcie oskarżenia oraz wniosku dowodowego z dnia 24 października 2013 r. o zwróceniu się do Sądu Okręgowego w Suwałkach o nadesłanie akt sprawy I C 278/03 w sprawie z powództwa G. W. małż. K. przeciwko R. C. na okoliczność ustalenia, że oskarżeni udzielili w.w. pożyczki w tym samym dniu co pokrzywdzonemu T. B. w celu ustalenia, iż oskarżeni nie dysponowali wystarczającymi środkami pieniężnymi umożliwiającymi udzielenie pożyczki zarówno pokrzywdzonemu jak R. C. skutkujące ustaleniem, iż w przedmiotowej sprawie brak było faktycznych podstaw oskarżenia, podczas gdy przeprowadzenie dowodów wskazanych w akcie oskarżenia oraz we wniosku dowodowym może doprowadzić do jednoznacznego wskazania, iż oskarżeni mogli dopuścić się zarzucanego im czynu;

4. błąd w ustaleniach faktycznych skutkujący uznaniem, iż w przedmiotowej sprawie brak jest faktycznych podstaw oskarżenia podczas, gdy ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynika, iż w przedmiotowej sprawie zachodzą co najmniej uzasadnione wątpliwości, co do przebiegu przedmiotowych zdarzeń z uwagi na dwie prawdopodobne wersje zdarzenia przedstawione przez pokrzywdzonego i oskarżonych, a nadto przyjęcie przez Sąd, iż nie doszło do sfałszowania podpisów pokrzywdzonego, podczas gdy w całym postępowaniu pokrzywdzony wskazywał, iż doszło do wypełnienia blankietów opatrzonych jego autentycznym podpisem niezgodnie z jego wolą.

Mając na uwadze powyższe skarżący wniosł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Suwałkach do ponownego rozpoznania.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zażalenie nie zasługuje na uwzględnienie. Wprawdzie część zarzutów wniesionego środka odwoławczego nie jest pozbawiona podstaw, to jednak ich zasadność nie podważa stanowiska Sądu Okręgowego, że wniesione oskarżenie nie ma faktycznego wsparcia w przeprowadzonych dowodach i kwestia ta ma charakter oczywisty.

Odnosząc się bezpośrednio do stawianego w żądaniu zarzutu obrazy art. 339 § 2 pkt 2 k.p.k. i art. 7 k.p.k. zacząć należy od konstatacji, że kwestia umorzenia z powodu oczywistego braku faktycznych podstaw oskarżenia o jakim mowa w powołanym przepisie ogranicza się do zbadania przez Sąd przed rozprawą istnienia podstaw do oskarżenia danej osoby dla wyeliminowania możliwie szybko niezasadnych oskarżeń. Oczywisty brak podstaw do oskarżenia zachodzi więc w sytuacji braku dowodów świadczących o popełnieniu przez oskarżonego zarzucanego mu przestępstwa, a nie może być efektem oceny dowodów.

Na posiedzeniu przed rozprawą sąd nie może oceniać dowodów pod względem merytorycznym, a więc w zakresie, czy przesądzają one zasadność oskarżenia. Ma jedynie sprawdzić, czy przedstawione na poparcie oskarżenia dowody uprawdopodobniają wysuwany zarzut. Istnienie tej normy stanowi więc zabezpieczenie przed oczywistymi

bezzasadnym oskarżaniem. Sąd na tym etapie powinien skoncentrować się więc na zagadnieniu, czy zarzuty stawiane oskarżonemu są dostatecznie uprawdopodobnione, nie zaś, czy są one udowodnione.

Umorzenie postępowanie na podstawie art. 339 § 3 pkt 2 - z powodu "oczywistego braku faktycznych podstaw oskarżenia" dotyczy zatem również sytuacji, gdy sąd stwierdzi, że materiał dowodowy zawiera pewne dowody świadczące na niekorzyść oskarżonego, lecz są one w sposób nie budzący wątpliwości nie wystarczające, by skierować sprawę na rozprawę główną.

Przenosząc powyższe uwagi na grunt niniejszej sprawy należy stwierdzić, że to na oskarżycielu spoczywa obowiązek uprawdopodobnienia, że oskarżeni są sprawcami zarzucanego im przestępstwa. Ewentualne wnioski dowodowe zgłaszane przez oskarżyciela mogą co najwyżej zmierzać do wzmocnienia tej przesłanki, ale nie mogą jej zastąpić. Celem postępowania zainicjowanego wniesieniem subsydiarnego aktu oskarżenia nie może być poszukiwanie dowodów na poparcie formułowanych w nim zarzutów lecz ustalenie czy przedstawiony przez oskarżyciela materiał dowodowy w sposób wiarygodny uzasadnia tezy oskarżenia. Z kolei zasadność zgłaszanych przez niego kolejnych wniosków dowodowych podlega ocenie, dokonanej w powiązaniu z dotychczas zgromadzonym w sprawie materiałem dowodowym.

Oceniając w tym aspekcie wniesiony akt oskarżenia należy przychylić się do stanowiska Sądu Okręgowego, iż poza zeznaniami samego oskarżyciela T. B., żaden z pozostałych dowodów na które powołuje się skarżący, nie uzasadnia tezy o uprawdopodobnieniu popełnienia przez oskarżonych zarzucanego im przestępstwa co wskazuje na trafność decyzji o umorzeniu postępowania.

Zasadny jest zarzut autora zażalenia, że Sąd I instancji w uzasadnieniu rozstrzygnięcia nie odniósł się do całego materiału dowodowego zawnioskowanego w akcie oskarżenia. Z istoty czynności przygotowawczych do wyznaczenia rozprawy głównej wynika jednoznacznie, że ocena sprawy na posiedzeniu w tym aspekcie winna być dokonana w oparciu o całokształt materiału dowodowego. W akcie oskarżenia na poparcie zarzutów stawianych oskarżonym pełnomocnik oskarżyciela subsydiarnego złożył szereg wniosków dowodowych, w tym m.in. o przesłuchanie wskazanych tam świadków, dopuszczenie dowodu z opinii biegłego z zakresu pisma ręcznego i zażądanie dokumentów z Banku (...) Oddział w O. oraz Centralnej Bazy Danych Ksiąg Wieczystych (k. 5 – 6). Do wskazanych powyżej wniosków dowodowych Sąd I instancji w żaden sposób nie odniósł się poprzez wydanie w tym przedmiocie stosownej decyzji procesowej.

Dodać należy, że pełnomocnik oskarżyciela subsydiarnego przed Sądem złożył też wniosek o dopuszczenie dowodu z akt sprawy I C 278/03 Sądu Okręgowego w Suwałkach celem wykazania, że oskarżeni G. K. i W. K. nie dysponowali środkami pieniężnymi umożliwiającymi udzielenie pokrzywdzonemu będących przedmiotem postępowania pożyczek (k. 107). Sąd Okręgowy mimo, że formalnie dopuścił ten dowód jako mający znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy i w trybie art. 92 k.p.k. zaliczył akta sprawy I C 278/03 Sądu Okręgowego w Suwałkach w poczet materiału dowodowego (k. 156 v), to jednak w pisemnych motywach swego rozstrzygnięcia nie odniósł się do tego dowodu.

W tym kontekście zgodzić się należy ze stanowiskiem skarżącego, że podejmując decyzję o umorzeniu postępowania z powodu oczywistego braku faktycznych podstaw oskarżenia, Sąd winien wziąć pod uwagę całość materiału dowodowego, a więc nie tylko materiał zgromadzony w aktach sprawy, ale również dowody zawnioskowane przez oskarżyciela do przeprowadzenia na rozprawie do których winien odnieść się w części motywacyjnej orzeczenia o umorzeniu postępowania.

Pominięcie tych dowodów przy ocenie zasadności umorzenia postępowania na podstawie art. 393 § 3 pkt 2 k.p.k. jest dopuszczalne tylko w sytuacji, gdy Sąd wyda uprzednio postanowienie o oddaleniu wniosku dowodowego stosownie do dyspozycji art. 170 § 1 k.p.k. i uzasadni swoją decyzję procesową.

Zauważyć należy, że złożone wnioski dowodowe są powieleniem wniosków złożonych wcześniej przez pełnomocnika pokrzywdzonego T. B. w prowadzonym przez Prokuraturę Rejonową w Suwałkach postępowaniu o sygn. akt 2 Ds. 564/13, kiedy to prokurator postanowieniem z dnia 13 lipca 2013 r. oddalił je w całości (k. 226). Nie ulega jednak

wątpliwości, że wszczęte przed Sądem Okręgowym w Suwałkach postępowanie na skutek wniesionego subsydiarnego aktu oskarżenia ma w pełni autonomiczny charakter. W konsekwencji wydane wcześniej przez Prokuraturę Rejonową w Suwałkach decyzje procesowe w przedmiocie tych samych wniosków dowodowych nie były dla niego wiążące. Konsekwencją takiego stanu rzeczy jest konieczność ustosunkowania się przez niezawisły organ procesowy jakim jest niewątpliwie Sąd, do załączonych do aktu oskarżenia wniosków dowodowych. Zgodzić się więc należy z tezą skarżącego, że brak decyzji procesowej w tym przedmiocie stanowi obrazę art. 170 § 1 k.p.k.

Niewydanie postanowienia co do wniosku dowodowego nie przesądza jednak automatycznie o zasadności środka odwoławczego opartego na tej podstawie, jeśli zostanie w sposób właściwy wykazane, że wniosek dowody nie mógł zostać uwzględniony i podlegał oddaleniu, to uchybienie formalne polegające na niewydaniu stosownego postanowienia nie powinno decydować o zasadności środka odwoławczego opartego li tylko na braku postanowienia co do złożonego wniosku dowodowego. (Wyrok Sadu Najwyższego z dnia z dnia 11 września 2013 r., LEX nr 1377925)

Uzasadnienie postanowienia nie jest wprawdzie właściwym miejscem do wskazywania przyczyn nieprzeprowadzenia stosownego dowodu, jednak przy braku stosownej decyzji procesowej taką formę odniesienia się do złożonego wniosku dowodowego należy uznać za dopuszczalną. Niestety, w niniejszej sprawie uzasadnienie postanowienia nie zawiera stosownego wyводу co do nierozpoznania i nieprzeprowadzenia wnioskowanych przez pełnomocnika oskarżyciela subsydiarnego dowodów.

Wprawdzie art. 94 § 1 pkt 5 k.p.k. i art. 98 § 1 k.p.k. nie określają precyzyjnie warunków, którym powinno odpowiadać uzasadnienie postanowienia, tym niemniej w orzecznictwie ugruntowany został pogląd, iż z istoty uzasadnienia wynika to, że powinno ono wskazywać wszystkie istotne przesłanki, którymi kierował się organ wydający postanowienie, a w konsekwencji powinno wyczerpująco wyjaśniać przede wszystkim podstawę faktyczną postanowienia, a w miarę potrzeby wskazywać także przesłanki prawne. Przyjmuje się mianowicie, że do uzasadnienia postanowienia stosuje się odpowiednio wymogi stawiane uzasadnieniu wyroku, ustalone w art. 424 § 1 k.p.k.

Nie sposób przyjąć, że uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia spełnia powyższe wymogi co z pewnością stanowi uchybienie, jednak nie sposób dopatrzeć się w nim obrazy przepisów postępowania wskazanych w zażaleniu, a w szczególności art. 9 k.p.k., art. 92 k.p.k. i art. 167 k.p.k. w sytuacji, gdy Sąd I instancji swoje rozstrzygnięcie oparł na całokształcie okoliczności ujawnionych w postępowaniu i na wniosek pełnomocnika oskarżyciela subsydiarnego dopuścił dowód z akt sprawy I C 278/03 Sądu Okręgowego w Suwałkach. Chybiony jest zatem zarzut skarżącego, że Sąd Okręgowy pominął wszystkie wnioski dowodowe zgłoszone przez oskarżyciela.

Zaistniała obraza prawa procesowego dotyczyła jedynie kwestii nieustosunkowania się przez Sąd do wszystkich zawnioskowanych w akcie oskarżenia dowodów, która jednak nie skutkuje uchylem lub zmianą zaskarżonego orzeczenia. Zgodnie z dyspozycją art. 438 pkt 2 k.p.k. taki skutek może wywołać jedynie taka obraza przepisów postępowania, która mogła mieć wpływ na treść orzeczenia. Analiza zgłoszonych przez pełnomocnika oskarżyciela subsydiarnego wniosków dowodowych w tym aspekcie prowadzi do konkluzji, że brak decyzji Sądu I instancji w tym przedmiocie, nie mógł mieć wpływu na treść zaskarżonego orzeczenia, a w konsekwencji nie może prowadzić do jego uchylecia i przekazania sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Treść protokołu posiedzenia z dnia 30 grudnia 2013 r. wskazuje, że Sąd Okręgowy przed wydaniem rozstrzygnięcia zapoznał się z większością materiału dowodowego zawnioskowanego w akcie oskarżenia przez oskarżyciela, w tym z zeznaniami zawnioskowanych świadków, którzy zostali przesłuchani na okoliczność zarzutu stawianego oskarżonemu w postępowaniu prowadzonym przez Prokuraturę Rejonową w Suwałkach o sygn. akt 2 Ds. 564/13. Sąd zaliczył też całość tego materiału w poczet materiału dowodowego na podstawie art. 92 k.p.k. Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły więc wszystkie przeprowadzone dowody. Wywody zawarte w pisemnych motywach wydanego orzeczenia ograniczają się natomiast do wykazania, że nie stanowiły one dostatecznych podstaw do przyjęcia, że zarzuty stawiane oskarżonemu zostały uprawdopodobnione. Nie stanowiły więc one w istocie merytorycznej oceny dowodów. Dlatego

też jako chybiony jawi się podniesiony w zażaleniu zarzut obrazu art. 7 k.p.k., który formułuje zasadę swobodnej oceny dowodów.

Nie zostały przeprowadzone jedynie wnioskowane dowody z uzupełniającej opinii biegłego z zakresu pisma ręcznego, dokumentów z Banku (...) Oddział w O. oraz z Centralnej Bazy Danych Ksiąg Wieczystych oraz z zeznań świadka W. K. (1)

Analiza okoliczności, które miały być wykazane powołanymi dowodami wskazuje, że podlegały one oddaleniu z przyczyn wskazanych w art. 170 § 1 pkt 2, 3 i 5 k.p.k. Sąd Okręgowy dysponował bowiem wynikami kontroli przeprowadzonej przez Urząd Kontroli Skarbowej w O., a więc organ kompetentny i niezależny, na okoliczność źródeł pochodzenia majątku oskarżonych oraz posiadanych przez nich dochodów nie znajdujących pokrycia w ujawnionych źródłach przychodów za okres od 1.01.2000 r. do 31.12.2000 r. Przeprowadzona kontrola nie ujawniła w tym zakresie żadnych nieprawidłowości, a jednocześnie wykazała, że kontrolowani dysponowali środkami finansowymi pozwalającymi na udzielenie oskarżycielowi pożyczek w kwotach wskazanych w zarzucie. Oczywistym jest zatem fakt, że informacje uzyskane na podstawie analizy rachunku bankowego oskarżonych posiadane w jednym z wielu banków działających w kraju i wykaz sprzedanych przez nich nieruchomości w tym okresie, nie może tego faktu zmienić. Podobnie należy ocenić wartość dowodową ewentualnej uzupełniającej opinii biegłego z zakresu pisma ręcznego i dokumentów, która nie może podważyć okoliczności ustalonych w sposób nie budzący wątpliwości, a mianowicie tego, że to T. B. własnoręcznie podpisał obie umowy pożyczki, co ostatecznie sam przyznał. Teza o wykorzystaniu przez oskarżonych w sposób nieuprawniony druków in blanco z jego podpisem pojawiła się później i nie została wsparta żadnymi dowodami. Jako nieprzydatny do ustaleń w tym przedmiocie należy więc ocenić dowód z uzupełniającej opinii biegłego celem ustalenia czy zapisy odręczne na obu umowach pożyczki zostały nakreślone w tym samym czasie co podpis oskarżyciela. W tej kwestii uzyskano już bowiem informację z Laboratorium Kryminalistycznego KWP w B., która wskazuje na brak możliwości dokładnego ustalenia daty sporządzenia wskazanych zapisów i wydania kategorycznej opinii w tym przedmiocie (akta sprawy Prokuratury Rejonowej w Suwałkach o sygn. akt 2 Ds. 564/13 - k. 132). Znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy nie ma też okoliczność na jaką został zawnioskowany świadek W. K. (1), a mianowicie to w oparciu o jakie dokumenty podjął on postępowanie windykacyjne. Takiego bezpośredniego związku nie wykazał również oskarżyciel, który jednocześnie przyznał w złożonych zeznaniach, że zawnioskowany świadek przebywa za granicą co uzasadnia tezę, że złożony wniosek dowodowy w tej części zmierzał w sposób oczywisty do przedłużenia postępowania.

Odnosząc się z kolei do zarzutu obrazu pozostałych powołanych w zażaleniu przepisów postępowania należy przypomnieć, że tego rodzaju zarzut powinien być sformułowany precyzyjnie, a nie w sposób ogólnikowy bez wskazania konkretnych faktów i okoliczności stanowiących podstawę wysuwanych zarzutów z czym mamy do czynienia w niniejszej sprawie. Wskazane mankamenty nie pozwalają bowiem na głębszą polemikę z tezami środka odwoławczego w tej części.

Wydaje się, że skarżący nie dostrzega również i tego, iż podstawy stawianych zarzutów nie mogą stanowić przepisy postępowania o charakterze ogólnym, które nie regulują zasad postępowania w sprawach karnych, a tylko określają cel, którym jest prawidłowe ukształtowanie postępowania. W uzasadnieniu takiego stanowiska wystarczy odwołać się do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2006 r., V KK 131/06 (OSNKW 2007, nr 1, poz. 9), który stwierdził, że zarzut obrazu prawa procesowego powinien się opierać na naruszeniu norm tworzących konkretne nakazy lub zakazy, a nie norm o charakterze ogólnym, taki zaś charakter mają powołane przez skarżącego przepisy art. 2 k.p.k. i art. 4 k.p.k.

Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji postanowienia.

O kosztach procesu za postępowanie odwoławcze rozstrzygnięto stosownie do treści art. 636 § 1 k.p.k., zaś o kosztach zastępstwa procesowego za postępowanie przed sądem drugiej instancji zgodnie z treścią § 14 ust. 2 pkt 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie

oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 z późn. zm.).